

Szövegproblémák Janus Pannonius epigrammáiban

A Janus-epigrammákat tartalmazó legfontosabb kódexek kollacionálását követően is jónéhány kérdésre kell még választ adnia a kutatásnak. A megromlott szövegek helyreállítása, korrekciója mellett igen fontos feladat az újabban előkerült költemények hitelességének tisztázása, a fordításnak minősített versek esetében az esetleges eredeti felderítése. E rövid dolgozatban néhány problematikus szöveg helyi orvoslását kísérlem meg antik párhuzamok segítségével hívásával.

Az eredetileg helyes szövegváltozat nem értése és téves konjektúrája jelent problémát Janus *Laudat Nicolaum Perottum* (Epigr. I 32.) c. versének zárósorában.

Mittere laurigero tentabam nostra Perotto
Carmina, cum domino sic ait ipse liber:
Inspice, quid facias: doctissimus ille novorum
Dicitur et priscis non minor esse viris.
Acria formido subtilis acumina limae,
Neve notet nugas stella veruve meas.
Quodsi contingat tanto me vate probari,
Tunc ego vel *Vario* Quintiliovae legar.

A Teleki által használt bécsi kéziraton kívül (Codex Vindobonensis Latinus 3274) a vatikáni kódexek (Vaticanus 2847, Vaticanus 5640, Vaticanus 3352, Ottobianus 2860) is a *Metio* alakot hozzák a vers zárósorában. Juhász László a *Janus Pannonius epigrammáinak szövegkritikájához és hermeneutikájához* c. dolgozatában a következő kommentárt fűzi a kérdéses helyhez: „Metius nyilvánvalóan megromlott Varius-tól. L. Varius és P. Quintilius jó barátja volt Vergiliusnak és Horatiusnak, akiknek költeményeit ők elolvasták.”¹ Anthony Barrett 1985-ben kiadott Janus-epigrammáiban² a *Metio* nevet *Meviora* javítja azon indoklással, miszerint *Mevius* megrögzött kritikusa, irodalmi ellenlábasa volt Vergiliusnak.³ Barrett minden bizonnyal Vergilius alábbi sorára gondolt (ecl. 3,90):

Qui Bavium non odit amet tua carmina Maevi.

Vagy megemlíthetjük Horatius idevonatkozó epódusz-részletét: (epod. 10, 1–2)

Mala soluta navis exit alite
ferens olentem Mevium.⁴

Valójában mindkét szöveg módosítás fölöslegessé válik, ha az epigramma utolsó sorában említett *Metiust* azonosnak tekintjük a horatiusi *Ars poetica* alábbi soraiban olvasható *Maeciusszal* (teljes nevén: Spurius Maecius Tarpia), aki elismert műbírálója volt a kornak.

Hor. ars 386–388: ..... siquid tamen olim
scripseris, in *Maeci* descendat iudicis auris
et patris et nostras, ...

Quintilius Varus kritikusi tevékenységéről szintén az *Ars poetica* gondolatait idézhetnénk, amelyekben „a szövegkritika atyjának”, Arisztarkhosznak attribútumaival ruházza fel barátját Horatius, s Janus is hasonló módon jeleníti meg Nicolao Perottit.⁵ Ugyancsak az *Ars poetica*-t tartja szem előtt Janus az *acria formido acumina* kifejezéssel:

¹ FK, 1968. 155.

² JANUS PANNONIUS, *The Epigrams*. Edited and translated by Anthony A. Barrett. Bp. 1985.

³ BARRETT, i. m. 102, 243.

⁴ Ps. Acr. K 1,414,4–5: Fuit enim obtrectator Horatii, sectator vocum antiquarum.

⁵ Vö. Epigr. I 32,5–6. — Hor. ars 446–449. (Vö. Pan. in Guar. 800.) Az epigramma több ponton is martialis mintákat követ.

Hor.ars 364–365: haec amat obscurum, volet haec sub luce videri
iudicis *argutum* quae non *formidat acumen*.

A *Vario* alakot a szövegahagyomány zárja ki, míg *Mevius* (Maeuius) szerepeltetésének a vers belső logikája is ellentmond, hisz aki igényes kritikát vár, az nem irodalmi ellenfeleinek mutatja meg verseit, műveit.

A *De littera Pythagorae* (Epigr.I 275) c. janusi kétsoros értelmezési problematikája mellett⁶ érdemes szót ejteni egy látszólag megoldott szövegkritikai problémáról is.

Turma gruum bifido tranat *connexa* volatu
Inde novae Samio ducta figura notae.

A *connexa* és a *connexa* változatok közül Teleki az utóbbit választotta, s azóta minden kiadásban ez olvasható. Juhász László ezt is elemzi: „*connexa*: mintha össze lennének kötve.”⁷ Nyelvtanilag helyes ugyan a *turma* mellé illesztett *connexa* alak, de a *tranare* v. *transnare* ige többnyire tárgyas (pl. Lucr.1,15: *rapidus tranant amnes*) vagy pedig *ad* praepositívóval összekapcsolva hová kérdésre felel. A janusihoz hasonló elliptikus szerkesztésre nincs példa a klasszikus irodalomban. Azt, hogy Janus a *connexa* alakot használta, alátámasztani látszik egy rokon tartalmú vergiliusi sor is (Aen.10,265):

Strymoniae dant signa *grues*, atque *aethera tranant*.

A *connexa volatu* hexameter-végződés felfedezhető Claudianus Phoenixről írott versének egyik szövegváltozatában, míg a *bifido volatu* kifejezés szintén egy claudianusi *locusra* vezethető vissza.⁸ Az *In Leonem cinaedum* (Epigr.I 120) c. erotikus epigramma értelmezési nehézségei több kódexben is hibás szövegváltozatokat hoztak létre.

Epigr.I 32,1–2:

Mittere laurigero tentabam nostra Perotto
Carmina,.....

Mart.11,57,1:

Miraris, docto quod carmina mitto Severo

Epigr.I 32,6:

Neve notet nugas, stella veruve *meas*.

Mart.1,3,10:

Neve notet lusus tristis harundo tuos,

Epigr.I 32,7–8:

Quodsi contingat tanto me vate probari,
Tunc ego vel Metio Quintiliove legar.

Mart.7,68,3–4:

Quod si lascivos admittit et ille libellos,
Haec ego vel Curio Fabricioque legam.

⁶ Vö. JÁNOS István, *Neoplatonista motívumok Janus Pannonius itáliai költeményeiben*. ItK, 1980. 8. Az Y-t Püthagorasz betűjeként említi Persius (3,56–57), Maximinus (Anth.Lat.148,1: *Littera Pythagorae*, *discrimine secta bicorni*.), Ausonius (techn.124: *Pythagorae bivium ramis pateo ambiguis Y*.) és Isidorus (etym.1,3,7–8) is, az Y-t azonban nem Püthagorasz, hanem Palamedész alkotta meg a janusi kétsorosban leírt módon, azaz a darvak repülése alapján. Erre vonatkozóan Martialis (13,75) és Plinius is (nat.7,192) Palamedész nevét említi.

⁷ JUHÁSZ, i. m. 174.

⁸ Claud. carm. min.27,76–78:

Nunc facit id, quod vir, nunc id, quod femina debet,
Parte tamen partitur posteriore Leo.
Hunc ego Tiresiam vel Caena dicere possum,
Ni melius dici posset *Hyaena* Leo.

A bécsi kódex *Lacena* (*Laeena*, *Leaena*) és a vatikáni kódexek *Leaena* variánsaival szemben a Teleki által javasolt *Hyaena* helyességét a vers értelmezésével igazolhatjuk. A nemét változtató Leót Ovidius *Metamorphose*sé alapján (met.3,323sq) Janus nevezhetné Tiresiasnak, akinek mindkét nem gyönyöre ismert volt, vagy Kaineosznak, akiről ugyancsak Ovidius meséjéből (met.12,172sq) köztudott volt, hogy eredetileg nőnek született, s csak később változtatta át férfivá Neptunus. A legáltalánosabb név Leo számára mégis a *Hyaena*, mivel különös viselkedése pontosan megfelel a hiénáénak.⁹

Ov.met.15,408–410: Si tamen est aliquid mirae novitatis in istis,

alternare vices et, quae modo femina tergo

passa marem est, nunc esse marem miremur hyaenam.

Az Ábel Jenő által felfedezett *Ad Ursum* (Epigr. Ábel 121. — lelőhely: Cod.Vat.2847) c. janusi epigramma zárósorában egy értelemzavaró szövegromlás okoz gondot.

Urse, rogas, Ocní fuerim quot in urbe diebus?

Septem perpetuis noctibus urbe fui.

Quippe ubi continue nebulis latet obsitus aer,

Illic *auctore* quis locus esse potest? ¹⁰

A zárósor kérdőjele az olvasóban továbbra is megmarad, hisz értelmetlennek, következetlennek érezzük a vers lezárását, ebből kifolyólag a fordítást is. Juhász László az *auctore* helyett *auctori* alakot javasolt a következő érveléssel: „Ursus kérdezi Janustól, hány napig volt in urbe Ocní [?]. Janus azt válaszolja, mintegy kijavításképpen, hogy hét éjjel volt abban a városban, mert azt állandóan felhő, köd borította. Mi keresnivalója lehet ott az *írónak*? Illic *auctore* / *auctori* quis locus esse potest? Az *auctore* nyilván hiba, a mondat értelme, meg a vers is tiltakozik ellene. Szóról szóra: mi helye lehet ott az *írónak*? Dativus az esse mellett: *auctori*.”¹¹ A dativus szükségességét ugyan alátámasztja a Janus által felhasznált ovidiusi sor (rem.374) ¹², de a vers értelme még így sem világos, s a csattanónak szánt janusi válasz sem tartalmilag, sem logikailag nem idomul a vers exozícióját képező első két sorhoz. Az epigramma Remigio Sabbadini telitalálatot jelentő

---

innumerae comitantur aves stipatque volentem

alituum suspensa *cohors*: exercitus ingens

obnubit vario late *conveza* meatu

Claudianus: Carmina. edidit J. B. Hall. Leipzig 1985. 372.

Claud.26,336: divisum *bifido* consumit, Rhene, *meatu*.

⁹ Vö. Plin.nat.8,105: *Hyaenis* utramque esse naturam et alternis annis mares, alternis feminas fieri vulgus credit.

¹⁰ A vers utolsó sora a V. KOVÁCS Sándor által szerkesztett 1972-es Janus kiadásban így hangzik:

Illic *auctore* te quis locus esse potest?

A vers Zala Mária fordításában:

Ocnus városa tájékán hogy meddig időztem,

kérdezed, Ursus? Hét végtelen éjjelen át.

Mert hol szüntelenül felhőtakaró van az égen,

és ahol Ocnus az úr, mondd, az a hely mi lehet?

¹¹ JUHÁSZ, i. m. 184–185.

¹² Ov.rem.373–374:

aurorae konjektúrájával rögtön érthetővé válik, s most már a csattanó is szerves összefüggésben áll az expozícióval.¹³ Mantova (= *Ocni urbs*)¹⁴ örökké felhős, éjfélete egéről ezúttal nem a klasszikus szerzők műveiből szerezte ismeretét Janus. A vers ötletadó hátterében egy 1421-es keltezésű Guarino-levelél áll, amelynek információi a fenti epigramma megírására ihlették mindenre fogékony költőnket.

„Hesterno vesperi *ex Mantua* Veronam, id est ex tenebris ad lucem reverti, ubi interea loci dum absum, hoc mihi dictu mirabile accidit, quod hoc tempus sine dierum interuentu tribus egi noctibus. Nam ubi apud nos noctem dies excipit, ita apud eos nox nocti succedit. Cumque negotiandi arandi laborandi equitandi tempus existimas, novae quaedam non caelo sed ex caeno noctes exortae ad recentem invitant somnum. Leges illis non tam aequae, quam aquae describuntur, non tam vivendum quam ad bibendum.”¹⁵ Janus tehát e szellemes levélből farag verset, s mesteréhez hasonlóan a *dies — nox* szójátékra építi fel a csattanót.

A Csapodi Csaba által felfedezett II. Sevillai Kódex ismeretlen Janus verseinek hibás szövegolvasatait Csonka Ferenc állította helyre.¹⁶ A legtöbb problémát az első vers (vagy verstördék) hordozza magában.¹⁷

Quantum nec Titus Anthia flagravit,
Nec Marasius arsit Angelinam,
Nec Lauram Sicula satus Panormo
Anthia pulchra Titum, Iovianum Cinnama torquet,
Aut odorati strue cinnamomi.

A vers három hendecasyllabusból, egy hexameterből és egy sapphói sorból áll össze. Ez a kevert versforma már eleve kérdésessé teszi Janus szerzőségét. További problémát okoz az is, hogy az első három sor gondolatilag nincs lezárva. A két új metrumú sor tartalmilag bár kapcsolódik a hendecasyllabusokhoz, minden valószínűség szerint egy másik verset (v. verstördéket) képez. A sorokból a kor jeles poétáinak és imádott hölgyeiknek nevét olvashatjuk ki. Tito Vespasiano Strozziét, akinek Anthiához írott verseit jól ismerjük az *Eroticon*ból, Giovanni Marrasióét, akinek Angelina nevű kedvese ihlette az 1440-ben kiadott *Angelinetum* több szerelmes versét, Antonio Beccadelliét, akinek Laura Arcelli volt a felesége, igaz Beccadellitől nem ismerünk hozzá írt verset. A hendecasyllabusokhoz csatlakozó két sor újabb költőt von a felsorolásba, Giovanni Pontanót (Ioannes Iovianus Pontanus), aki a *Parthenopaeus sive Amores* c. versciklusában jónéhány bájos versikét írt kedveséhez, Cinnamához. A vers ismeretlen szerzője a szeretett lányka nevéből (*Cinnama — cinnamon*) alkot szójátékot a záró sorban.

Fortia Maeonio gaudent pede bella referri,
Deliciis illic quis locus esse potest?

¹³R. SABBADINI, *Epistolario di Guarino Veronese*. Vol.III. Venezia 1919. 244.

¹⁴Vö. Verg. *Aen.*10,198–200:

Ille etiam patriis agmen ciet *Ocnus* ab oris
Fatidicae Mantus et Tusci filius amnis,
qui muros matrisque dedit tibi, *Mantua*, nomen.

¹⁵SABBADINI, *Epistolario*... Vol.I. No.479. 671.

¹⁶CSONKA Ferenc — CSAPODI Csaba, *A Janus Pannonius-szöveggyűjteménye*. It, 1984/3. 627–635.

¹⁷CSONKA, i. m. 633: „Ez a vers vagy verstördék még igen sok gondot fog okozni a filológusoknak. Különösen a két utolsó sor.”

Csapodi Csabának a Janus-autográfia kérdésében felhozott két bizonyítékát¹⁸ már Csonka Ferenc is megkérdőjelezte.¹⁹ Csapodi a *Conqueritur de mora regis Matthiae in Moldavia* (epigr.I 5) c. Janus-epigramma eredeti 8. sorának (Dicere adhuc magno nec licet ore: venit.) az emendator által újraköltött sorral (Nec re videt Arctumo Pannonis ora ducem.) való felcserélését javasolja, mivel szerinte maga Janus Pannonius korrigálta így az általunk eddig ismert változatot. Köztudott, hogy Janus mindvégig mintául tekintette a martialis epigrammákat, még utolsó verseiben is fel-felbukkannak Martialis-reminiszcenciák.²⁰ Janus Mátyásra írott görögös epigrammáinak gondolataiban számos egyezést találunk Martialis néhány hetedik könyvbéli epigrammájával (Mart.7,2; 7,5; 7,6; 7,8), amelyekben a bilbilisi költő a szármatákkal hosszan háborúskodó Domitianust hívja, várja haza verseivel. Janus számára hasonló költői situációt, vershelyzetet teremt Mátyás havasalföldi hadjárata (1462 második fele), és ezt a martialisí átvételekkel is láttatni akarja.

Epigr.I 5,7–8: Plena quater totidem complet iam Cynthia menses,

Dicere adhuc magno non licet ore: venit.

Mart.7,8,3–4: Certa facis populi tu primus vota, December:

Iam licet ingenti dicere voce: Venit!

A visszatérő királyt ünnepi díszben várja majd a boldog Buda, akárcsak Domitianust a babérkoszorúkkal feldíszített Róma.

Epigr.I 5,9–10: Quando erit, ut redeat? Quando redimita coronis

plaudet laeta suo Buda Neoptolemo?

Mart.8,65,5–6: Hic lauru redimita comas et candida cultu

Roma salutavit voce manueque ducem.

A királyt váró türelmetlenség, az aggódó nyugtalanság ismétlődő kérdéseiben (Quando... quando) mintha Horatius 9. epóduszának indítása, vagy sokkal inkább a Rajna mellett hadakozó Traianus hazatértét sürgető martialisí sorok (Mart.10,6,3,5,7) csendülnének vissza. Az *Ad Bartholomaeum* (Epigr.I 133) c. epigramma zárósorának (Quod scripsi, scripsi, quidlibet, i, facias.) Csapodi szerint gördülékenyebbre (Quod libuit, scripsi, quidlibet, i, facito.) történő javítása szintén nem Janus kéznyomára vall. A *libuit* igealak már amúgy is előfordult egyszer a versben (Quae ratio est? inquis, nulla nisi *libuit*.), és „kétszeres” használata (*libuit, quidlibet*) nagyon pongyolává tenné a vers lezárását. Az epigramma csattanója talán éppen abban van, hogy Janus tudatosan ugyanazokkal a szavakkal, ugyanolyan tántoríthatatlanul utasítja vissza Bartholomaeus tiltakozását, mint Pilátus a zsidó főpapokét (Io. 19,22: Amit írtam, megírtam.). Tehát nem változtatott rajta, hiába mérgeződött, dühöngött a megsértett iskolatárs.

A *Se ipsum excusat quod non praelia tractet* (Epigr.I 12) c. magyarországi epigramma egy látszólag jelentéktelennek tűnő szövegproblémát vet fel. A vers 8. és 10. sora a Teleki-kiadásban így olvasható:

Epigr.I 12,8: haec faciles plagas, funera grata facit.

I 12,10: quis vestras mortes, funera vestra canet?

A Vaticanus Latinus 5640 jelzetű kódexben *vulnera* — *vulnera* alakok, Barrettnél a *funera* — *vulnera* szavak találhatóak a megfelelő helyeken. Az epigramma építkezése és az

¹⁸ CSAPODI Csaba, *A Janus Pannonius-szöveghagyomány*. Bp. 1981. 47.

¹⁹ CSONKA, i. m. 634–635.

²⁰ *Ad eundem ode* (Horváth 610–611) 10–12:

Quod rudis carbo putridaeve cretae

Annotet pulvis, piper unde vel thus

Iure tegatur.

Mart.12,61,9–10:

Qui carbone rudi putrique creta / Scribit carmina,...

elegáns lezárás okán azonban ezek a variációk talán mégsem fedik a valóságot. Az azonos alakok szerepeltetésének lehetőségét stilisztikai szempontok miatt kell kizárnunk, míg Barrett megoldását — bár javaslatunk megbontja mindkét sor hármas alliterációját (*faciles... funera... facit; vestras... vulnera vestra*) — a vers logikai struktúrája teszi kérdésessé. A *funera* előrevetítése a 8. sorban gyengíti a zárósor *mortes* szavának hangsúlyos voltát, s a *mortes* mellett a *vulnera* a fokozás egységét bontja meg. A *plagas* — *vulnera*, illetve a *mortes* — *funera* szópárok viszont biztosíthatják mind a vers eleganciáját, mind az emelkedő gondolati építkezést. Hasonló jellegű fokozást alkalmaz Janus az *Ad Stoicum quendam* (Epigr.I 331) c. epigramma egyik sorában.

Epigr.I 331,6: *Plagas, vulnera, carceres, catenas.*

Szelestei N. László három új Janus-epigrammát közölt egy XVI. századi formuláskönyvből.²¹ A három költemény közül a *Laus tua, non tua fraus,...* kezdetűről egy korábbi információt is ismerünk Huszti József tollából. Huszti a *Callimachus Experiens költeményei Mátyás királyhoz* c. értekezésében ugyanezt a költeményt *Callimachus* neve alatt említi a Bibliotheca Laurentiana egyik kéziratára hivatkozva, amely szerint a verset *Callimachus* írta II. Pál pápához.²²

Ugyancsak kétségek merültek fel Janus szerzőségével kapcsolatban a *Molzae* c. négy-soros kapcsán, amelyet először Boronkai Iván közölt a Vaticanus Latinus 5640 jelzetű kódexből.²³ Már a vers címe is problematikus, mivel az első olvasat (*Molzae*) mellett — igaz kérdőjeles formában — *Mohae, Mohac* változatokat olvashatunk Boronkai cikkében.

Molzae [Mohae, Mohac ?]
 Dux *Pharia* quamvis iaceas inhumatus arena
 Non ideo fati est saevior ira tui.
 Indignum fuerat *tellus* tibi *victa* sepulchrum,
 Nec decuit caelo te nisi magno *tegi*.

Azt, hogy az epigramma Pompeiusról szól a lucanusi reminiscenciák (*Pharia arena* = 8,712; 2,733; *tellus victa* = 8,78–79; *caelo tegi* = 7,819) is alátámasztják. A címbe megjelölt *Molza* tehát semmiképpen nem azonos a versbeli vezérrel (dux), hanem minden valószínűség szerint a vers szerzőjének nevét rejti (ti. *Molzae carmen* v. *versus*), azaz Francesco Maria Molzáét, az 1489–1544 között élt humanista költőt. A költeménynek a Janus-epigrammák közé kerülését talán a tartalmi rokonság indokolja, mert ugyanezen a főlíon található Janus egyik Pompeiusról szóló epigrammája (Epigr.I 102 — *De Pompeio Magno*) is.²⁴

²¹ SZELESTEI N. László, *Janus Pannonius-epigrammák egy XVI. századi formuláskönyvből. Prodromus. Tarnai Andor 60. születésnapjára.* Szerk. KOVÁCS Sándor Iván. Bp. 1985. 15–18.

²² HUSZTI József, *Callimachus Experiens költeményei Mátyás királyhoz. Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből, XXIV.k. 10. sz.* Bp. 1927. 10.

„Callimachi Bonacursii Geminianensis ad Paulum II. Epigramma antistrephon, quod ita se habet:

Laus tua non tua fraus, virtus non copia rerum
 Scandere te fecit hoc decus eximium:
 Conditio tua sit stabilis nec tempore parvo
 Vivere te faciat hic Deus omnipotens.”

²³ BORONKAI Iván, *Adalékok a Janus Pannonius-szöveghagyományhoz.* In *Janus Pannonius. Tanulmányok.* Szerk.: KARDOS Tibor és V. KOVÁCS Sándor. Bp. 1975. 462.

²⁴ BORONKAI, i. m. 462.

A kritikai kiadás által felvetett szövegproblémák átfogó elemzése nélkül is megállapíthatjuk, hogy a vitás kérdésekben, a *beteg* helyek orvoslásában és a hermeneutikai kérdésekben igen sok segítséget nyújtanak a klasszikus párhuzamok. Természetesen ezek sem tekinthetők mindig bizonyító erejűeknek, hisz Janus nemcsak utánozza az antik szerzőket, hanem egyszersmind új költői nyelvet is teremt.²⁵

Török László

²⁵Részletes elemzés helyett álljon itt néhány példa olyan esetekre, ahol a klasszikus párhuzamokkal való összevetések egyértelmű, illetve nem elégséges bizonyítást adnak. Epigr.I 42,2: *Agnoscis liquido, iam puto Rufe, deos.* A vaticani kódexekben és Barrettnél (i. m. 106.): *liquidus*. Vö. Prop.3,19,14: *quae voluit liquido tota subire deo.* (*liquidus deus* = Enipeus, thesszáliai folyamisten) Epigr.I 206,4: *vicini et tota rursus in urbe sonat.* JUHÁSZ, i. m. 169. (és BARRETT, i. m. 170.) korrekciója: *rumor*. Vö. Mart.2,72,6: *Caecilium tota rumor in urbe sonat.* Epigr.I 76,14: *nec non belligeri, nomina clara, duces.* A Sevillai Kódexben: *Martia turba*, Vö. Mart.1,3,4: *Crede mihi, nimium Martia turba sapit.* Ugyanakkor az eredeti fogalmazást támasztja alá: II.Lat.162: *Nomina clara ducum clarosque referte parentes Pan.* in Marc.88: (*Nec desunt Martia turba, duces, et gaudens... .* Itt viszont a szöveghagyomány ellenére az egyedüli Sevillai Kódex szövegváltozatát erősíti a fenti janusi verssor, ugyanakkor a költői varietas alapján mindkét változat szerepelhet, így ez a kérdés eldöntetlen marad. Ugyancsak egy párhuzamos janusi szöveg segíthet az *Ad Matthiam regem* (Epigr.I 41) két eldöntendő kérdésében.

Epigr.I 41,3–4: *Quid tibi meorum vis, poeta, impartiam/impertiam?
Secreta praeter quidlibet/quodlibet.*

Janus a *De curiositate* c. Plutarkhosz-fordításában a következő szavakkal adja vissza a görög eredetit (Teleki II.28.): „*Quid vis tibi meorum impartiam? Quidlibet, inquit, o rex, arcanum tantum exceptis.*” Epigr.I 298,4: *torva Cleonaeae protulit orae ferae.* Vat.Lat.5640: *pertulit*; Sambucunál: *protulit*. Teleki véleménye: „*forte legendum: rettulit.*”; a bécsi kódexben: *praetulit*. Vö. Ov.met.4,656: (*Perseus*) *ipse retro versus squalentia protulit ora.* Epigr.I 369,15: *Desinis, an clamo, succurrite, Pindola nunquam.* A bécsi kéziratban: *Desinis, aut clamo.* a kérdést nem lehet egyértelműen megválaszolni, mivel az utánzott ovidiusi részlet esetében is megtalálható mindkét változat. Ov.met.4,336: „*desinis? an fugio tecumque*” ait „*ista relinquo?*” A „*desinis? aut fugio...*”-változatra vonatkozóan lásd: Ovidius, *Metamorphoses.* ed. W.S. ANDERSON, Leipzig 1977. 87. Epigr.I 76,9: *Tunc et Liviadis adplanxit Roma cothurnis,* TELEKI, *applausit*; a bécsi kódexben: *applanxit*; Bibl. Nat. Cod. Lat. 367: *applanxit*. A ritka *adplanxit* v. *applanxit* alakot valószínűsíti az utánzott horatiusi verssor: Hor.ars 101: *ut ridentibus adrident, ita flentibus adflent* (A legújabb Horatius-kiadás) HORATIUS, *Opera.* ed. S. BORZSÁK, Leipzig 1984. A kérdéses helyen a szöveghagyományban szereplő *adsunt* alakot hozza (296). Epigr.I 370,26: *mores debet habere venditoris.* A bécsi kézirat azonos helyen *cuctionis* alak szerepel. Az újabb kiadásokban szereplő *venditoris* alakot Sambucus kiadásai tartalmazzák. A vaticáni kódexekben *Cutionis*, *Beatus Rhenanus*nál *cuctionis* változat szerepel. Barrett konjektúrája — *cum hiatus* — *auctionis*. A variánsok számát növelő konjektúránk a *curionis* változatot ajánlja Martialis egy hasonló tartalmú szövegrészlete alapján. Mart.2,epist.5–6: ... . *epigrammata curione non egent et contenta sunt sua lingua.* Rinucius leányainak viszont igencsak elkelne egy kikiáltó (*curio*), mert apjuk elég sután „kínálja” őket a „vevőknek”.